

MILAN HAUSNER, ERNA SEGALOVÁ

LSD

*Výzkum a klinická praxe
za železnou oponou*

TRITON
Praha / Kroměříž

Milan Hausner

Erna Segalová

LSD

Výzkum a klinická praxe za železnou oponou

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Hausner, Milan

[LSD. Česky]

LSD : výzkum a klinická praxe za železnou oponou / Milan Hausner, Erna Segalová ; z anglického originálu LSD: The highway to mental health ... přeložil Milan Hausner ml.. -- 1. vydání. -- Praha : Juhaňák Stanislav - Triton, 2016. -- 271 stran. -- (Psyché ; svazek č. 67)

ISBN 978-80-7387-410-0

615.214 * 616.89-008 * 615.851 * 615.851:615.214 * 616.89 * (437)

- LSD (droga)
- duševní poruchy
- psychoterapie
- LSD terapie
- psychiatrie -- Československo
- monografie

616.89 - Psychiatrie [14]

MILAN HAUSNER, ERNA SEGALOVÁ

LSD

***Výzkum a klinická praxe
za železnou oponou***

Stanislav Juhaňák - TRITON

Milan Hausner, Erna Segalová

LSD

Výzkum a klinická praxe za železnou oponou

Tato kniha ani žádná její část nesmí být kopírována, rozmnožována a ani jinak šířena bez písemného souhlasu vydavatele.

Copyright © Milan Hausner – dědicové c/o Milan Hausner ml., 2016

Translation © Milan Hausner ml., 2016

© Stanislav Juhaňák – TRITON, 2016

Cover art © James Nemec | Dreamstime.com

Cover © Renata Brtnická, 2016

Vydal Stanislav Juhaňák – TRITON,

Vykáňská 5, 100 00 Praha 10,

www.tridistri.cz

ISBN 978-80-7387-410-0

*„Tato kniha je věnována všem,
pro které byla psycholytická terapie pomocí,
i všem těm, kterým bude jednou podobně sloužit.“*

Věnování překladatele

Děkuji paní kolegyni Janě Hrdličkové za úžasnou práci s mým poněkud chaotickým způsobem řazení myšlenek, který nevědomě plodí celou řadu lapsů, které jen trpělivý redaktor musí vědomě odchytit. Ještě jednou děkuji za to, že se tato kniha dá docela dobře číst.

Musím poděkovat svým sestrám Zdeně Křížové a Mirce Kazdové i oběma tátovým manželkám Zdence i Ivaně za neocenitelnou pomoc, bez které bych si jen stěží vybavil celou řadu událostí, historek a dalších povedených tátových kousků, na které snad jednou také literárně dojde.

Děkuji samozřejmě všem recenzentům, oponentům a českému nakladateli za možnost vůbec tuto knihu jako reminiscenci naší minulosti nyní vydat.

Milan Hausner ml.

Poznámka překladatele

Když otec v roce 2000 zemřel, znamenalo to pro mne osobně dost traumatický zážitek. Po letech hádání a ostrých sporů o věcech důležitých i nepodstatných jsme nakonec společně přeložili knihu *Superlearning pro 21. století*, slavnou publikaci sester Ostranderových, která je ve své podstatě zoufalou směsicí různorodých poznatků, nevědomostí i literárních manipulací. Nebylo snad věty, o kterou jsme se nepohádali; otec jako psychiatr se značnou zkušeností i v oblasti léčby negativních dopadů pedagogiky, já jako zanícený uživatel digitálních technologií ve vzdělávání, které pro něj byly naprosto nepředstavitelným zlem. Přesto jsme se v jedné věci nad touto knihou shodli, oba jsme se totiž styděli ji jako překladatele podepsat. Na mysl nám sice přišel pseudonym Magdaléna Komenská, ale nakonec jsme od něj ve víře v dobré vztahy k nakladateli ustoupili. Z tohoto ohledu jsou pro mne některé tátovy formulace o softwaru a programování každého z nás notným překvapením.

Otec zanedlouho zemřel a na mne zbyla nepříjemná povinnost likvidovat jeho pozůstalost. Mnohé materiály z jeho archivu zůstaly u otcovy druhé manželky, velkou část archivu získala bohnická Psychiatrická léčebna, některé obrazy visí u mne doma. Jak ale šel čas, přicházely problémy a starosti a i má poměrně náročná práce.

V listopadu 2009 mi Dan Segal poslal výtisk tátovy knihy. Ač nemožu s mnoha tátovými závěry souhlasit ani teď, kniha je pro mne fantastickým připomenutím tátovy erudice nejen jako lékaře, ale i jako citlivého pedagogického psychologa. Mnohé jeho postřehy lze jistě řešit jednoduššími cestami než hlubokou sondou do nevědomí. Přesto ale stojí za to připomenout současnou konferenci MAPS (www.maps.org), která znovu otevřela tuto oblast dalšímu výzkumu. Výzkum této problematiky je dnes opět středem zájmu.

Proto jsem přesvědčen, že tato kniha vychází v ten pravý čas, znovu připomene tátovu práci v celém jejím rozsahu a poskytne současným lékařům dostatek podnětů, aby jeho celoživotní dílo nepřišlo vniveč

shodou okolností a hlavně kvůli lidské malosti, přízemnosti a neschopnosti dívat se na spoustu věcí objektivně.

Já sám tímto překladem splácím část svého dluhu, který k tátovi mám.

Milan Hausner ml.

Erna Segalová a Milan Hausner

Věnování překladatele	9
Poznámka překladatele	10
Předmluva	17
Úvodní slovo nakladatele	19
Geneze knihy <i>LSD – Výzkum a klinická praxe za železnou oponou</i>	23
Předmluva II	27
 Kapitola 1	
LSD versus konvence – přehled	31
 Kapitola 2	
Made in Czechoslovakia	46
 Kapitola 3	
LSD – léčebný prostředek v psychoterapii	53
 Kapitola 4	
Cesta k víceskupinové léčebné komunitě	70
 Kapitola 5	
LSD a psycholytický prožitek	84
 Kapitola 6	
Břemena minulosti	90

Kapitola 7	
Vlivy stresu, traumat a frustrací	103
Kapitola 8	
Jak se stát neurotikem	113
Kapitola 9	
Rodina: Škola duševního zdraví, či nemoci?	119
Kapitola 10	
Válečníci v manželství, nebo obětní beránci?	130
Kapitola 11	
Není síly bez sjednocení	137
Kapitola 12	
Tomášův příběh	142
Kapitola 13	
Tomáš a Eva: Model interakce v psycholytické terapii	152
Kapitola 14	
Dilema dvojné vazby	159
Kapitola 15	
Jindřichův případ – první část	163
Kapitola 16	
Jindřichův případ – druhá část	168
Kapitola 17	
LSD a archetypy	181

Kapitola 18

Sexualita a rodina	189
--------------------------	-----

Kapitola 19

„Budu opakovat všechny máminy chyby?“	199
---	-----

Kapitola 20

Deprese	211
---------------	-----

Kapitola 21

Domov: Laborať lidských vztahů	221
--------------------------------------	-----

Kapitola 22

Příběh Hany K.	232
---------------------	-----

Závěr: Uzavření kliniky v Sadeké	254
--	-----

Epilog	255
--------------	-----

Doslov 1

Pozadí a historie psychoaktivních látek	261
---	-----

Doslov 2

Srovnání terapeutického a ilegálního užívání psychoaktivních látek	263
--	-----

Slovo závěrem/Mgr. Michael Vančura	265
--	-----

Rejstřík	272
----------------	-----

Předmluva

Musím vznést svůj hold dávné moudrosti získané z hromadných prožitků, ze kterých jsem se učil poznávat tajemné okolnosti naší existence, aniž bych zešilel; svému osudu, který byl nastaven tak, jak byl. Profesoru Albertu Hoffmannovi, který objevil zázračný lék LSD, a profesorů Hansi Karlu Leunerovi, jenž mne přivedl k této terapeutické cestě.

Musím také vyjádřit obrovský dík svým pacientům, kteří mi pomohli najít sebe sama a kteří mne přesvědčili – když jsem sledoval, jak se zbavují svých zátěží z minulosti – že jediným způsobem, jak zvládnout svoji karmu, je odvaha a odpuštění.

Tato kniha se stala realitou jen díky obrovskému úsilí mé spolupracovnice Erny Segal, která díky svému entuziasmu a nutno podotknout i literárnímu a spisovatelskému talentu dokončila onen monumentální úkol převést mou práci a experimenty v ucelený dokument. A byla to opravdu mnohaletá práce.

Musím také ocenit zakladatele nadace Alberta Hoffmanna dr. Oscara Janigera za způsob, jakým mne podporoval. Doktor Janiger je jedním z psychiatrů, kteří si uvědomují, jaký je potenciál LSD terapie při léčení duševních nemocí. Rád bych věřil, že spousta dalších čeká na příležitost, jak neocenitelný objev dr. Hoffmanna využít pro dobro věci.

Kniha svým způsobem představuje historický dokument. Protože však dosud žádná jiná klinika nevyužívala psycholytickou terapii založenou na nízkých dávkách LSD v součinnosti s psychoterapií v takovém rozsahu, tak dlouho a tak extenzivně, zůstává celý léčebný systém dodnes unikátní.

Využití psycholytického systému tak, jak je popsán na těchto stránkách, je možno kdykoli zopakovat a výsledky budou obdobné.

*MUDr. Milan Hausner
Praha, 1997*

Úvodní slovo nakladatele

Společně s mou manželkou Ernou Segalovou jsme v březnu 1967 v čítárně North Campus UCLA zahlédli mezi časopisy v regále výtisk *Czechoslovak Life* přinášející zásadní článek: „Proč se v Československu stále vyrábí LSD?“ V té době byl v USA zcela potlačen medicínský výzkum této látky poté, co se v šedesátých letech vybízení Timothy Learyho „Zapni se, nalad' se a leť“ stalo mantrou oné doby a kdy se „něco si šlehnout“ považovalo málem za rekreační sport. Když se LSD dostalo na ulici, vláda zareagovala tím, že tuto látku postavila mimo zákon.

Společně s Ernou jsme byli v čítárně, kde jsme hledali materiály pro scénář o spiknutí směřujícím k vraždě Lorenza Medicejského. V předchozím roce jsem promoval na UCLA z dějin renesance.

Erna, která se narodila v Praze a plynně hovořila šesti jazyky, se po přečtení článku v *Czechoslovak Life* rozhodla, že bychom se měli do Československa vypravit.

Země se pořád nacházela za železnou oponou, i když v té době procházela změnami známými jako „Pražské jaro“ a došlo k významnému změkčení tvrdého komunistického režimu alespoň tak, že se mohly objevit filmy režisérů Miloše Formana, Jiřího Menzela, Jána Kadára a dalších.

Došli jsme k závěru, že ten nápad stojí za to, a tak jsme se do Československa rozjeli, abychom navázali kontakt s doktorem Hausnerem z kliniky v Sadecké u Prahy a abychom se dozvěděli mnohem podrobněji, proč se v Československu stále vyrábí LSD a proč se tato psychedelická látka stále využívá v klinické medicíně k léčení duševních nemocí, zatímco v ostatním světě už nikoli.

Po příjezdu do Prahy zavolala Erna doktoru Hausnerovi na kliniku. Byl očividně ohromen, že jsme za ním přijeli až z Ameriky, a překvapil ho i náš upřímný zájem o jeho práci; proto nás přijal velmi srdečně. I když mluvil obstojnou angličtinou, Ernina čeština otevřela všechna stavidla. Na klinice jsme s ním a jeho týmem strávili hezkou řádku hodin; provedli nás po zařízení a my jsme byli naprosto ohromeni. Po našem odjezdu jsme se domluvili, že zůstaneme i nadále v kontaktu.

Tak začalo naše přátelství a vzájemná spolupráce, která vydržela třicet let a kterou přerušil až skon doktora Hausnera v roce 2000.

Při naší další cestě do Prahy v roce 1971 jsme s Ernou začali práci doktora Hausnera dokumentovat. Když jsme dojeli do Sadské, chystal se právě na konferenci o LSD ve Špindlerově Mlýně, horském městečku na polských hranicích, kam nás také pozval. Právě tam na konferenci doktor Hausner komentoval film *Člověk neumírá žízni*, který se zabýval neurotickou společností, v níž žijeme, a tím, jak může využití LSD v klinické medicíně přinést naději při léčbě duševních nemocí. Doktor Hausner byl konzultantem filmu. Tehdy jsem ještě nevěděl, že tento dvaadvacetiminutový snímek vznikl ve filmovém studiu Československé armády, každopádně nám ale doktor Hausner po návratu do Prahy představil režiséra dokumentu Václava Hapla. Já jsem pak koupil práva na film od československého Filmexportu.

Po návratu do Kalifornie jsem založil malou distribuční společnost a prodal film na několik trhů v USA a v Kanadě.

Během následujících let jsme s Ernou jezdili do Prahy velmi často. Setkávali jsme se s doktorem Hausnerem na klinice, ale také u něj doma, seznámili jsme se s jeho manželkou i třemi dětmi. Jezdili jsme společně na konference a sympozia vztahující se k LSD.

Při jedné takové cestě Erna doktoru Hausnerovi navrhla, aby o své práci s LSD napsal knihu. Souhlasil, a tak byl záměr publikace *LSD – Výzkum a klinická praxe za železnou oponou*¹ na světě. Doktor Hausner dal poté Erně celou řadu knih a článků, které byly v Československu publikovány o jeho práci. Erna je přeložila do angličtiny, abych jim rozuměl i já.

Tato kniha je postavena na klinických metodách, případových studiích a je upravena tak, aby vyhovovala americkému čtenáři.

Když byla dopsána, poslali jsme ji nespočetným vydavatelům v New Yorku. U dvou málem vyšla – McGraw-Hill a Houghton Mifflin. Obě nakladatelství se však v posledním okamžiku stáhla. V dopisech nám vysvětlovali, že psychiatři spolupracující s nakladateli knihu odsoudili. Podle některých prý byla dokonce buřičská, jiní si prostě jen chránili

¹ K dnešnímu dni má tato kniha spíše historický charakter, a proto byla vydána pod uvedeným názvem.

vlastní pověst. Šéfredaktor Houghton Mifflin byl tímto rozhodnutím nakladatele tak šokován, že odešel od firmy a stal se psychologem.

Druhý pokus o vydání jsme učinili v polovině devadesátých let prostřednictvím malé a nadšené firmičky, které ale nutně musely dojít finance. A tak se opět stalo, že kniha nespátřila světlo světa.

My s Ernou jsme se mezitím plně soustředili na psaní scénářů a románů, přičemž Erna využívala pseudonym Erna Olinger. Společně s naší filmovou distribuční společností jsme této oblasti věnovali většinu svého času.

Kniha doktora Hausnera tak opět nenašla vydavatele a cenné informace uvedené na následujících stránkách zůstaly nedostupné. Americká společnost se nemohla seznámit s jeho poznatky, které v průběhu své vědecké kariéry získal.

Výsledky uvedené v této publikaci jsou shrnutím jeho celoživotní práce. Ukazují, že LSD v rukou dobře připravených profesionálů může být velmi účinným prostředkem při léčení duševních nemocí.

V osmdesátých i devadesátých letech bylo velmi obtížné takovou myšlenku vůbec přijmout, od té doby se však postoje značně změnily. Znovu se objevují pokusy vyzkoušet tuto látku v klinickém prostředí, a proto jsem se znovu rozhodl knihu vydat. Doktor Hausner v roce 2000 zemřel, Erna skonala v roce 2003. Opětovně jsem si připomněl svoji povinnost publikovat zjištěné výsledky, protože jinak by mohly být neocenitelné zkušenosti budoucím generacím navždy ztraceny.

Doktor Hausner byl jedinečnou osobností, která byla ve správný čas na správném místě. Využil svého intelektu a vlivu, aby jeho klinika mohla dobře fungovat. Tato kniha představuje jeho práci. Množství informací obsažených v knize je opravdu neocenitelným přínosem a nakladatelství ASC BOOKS si velmi váží možnosti představit lidem, co doktor Hausner dokázal ve svém 112 lůžkovém sanatoriu pro duševně nemocné. *LSD za železnou oponou* je závěti práce doktora Hausnera a Erny, dvou jedinečných osobností, které se celý život snažily přinést lidem úlevu od soužení, se kterým žije tolik dnešních lidí. Jejich snahou bylo najít cestu ke šťastnějšímu a méně šílenému světu.

Dne 29. dubna 2008 zemřel ve svém domě v Basileji doktor Albert Hoffmann, švýcarský chemik, který objevil LSD. V červnu 2008

výzkumníci z laboratoří Johns Hopkins University publikovali výsledky čtrnáctiměsíční studie, v jejímž rámci podávali účastníkům halucinogenní houby. Jsou popsány výrazné duševní efekty těchto látek. Studie je uzavřena konstatováním, že houby mohou mít významný léčebný účinek, a proto vyžadují objektivní analýzu svého potenciálu.

Poslední události jsou jen důkazem nezbytnosti vydání této knihy. Kniha představuje význam LSD pro terapeutické účely v rukou profesionálů, kteří jsou odpovídajícím způsobem proškoleni pro jeho použití. A to se právě doktoru Hausnerovi po celou řadu let na jeho klinice, kde dosahoval výborných výsledků u neurotických a psychotických pacientů, významně dařilo.

*Daniel Segal,
prezident ASC BOOKS
září 2009*

Psychiatrická léčebna Sadská – současnost

Geneze knihy *LSD – Výzkum a klinická praxe* za železnou oponou

Erna Segalová

Když jsem pracovala ve studovně UCLA, shodou okolností jsem se dozvěděla, že v Československu se v psychoterapii pracuje s LSD. K mému překvapení mne můj výzkum zavedl zpět do Prahy, města, kde jsem se narodila, a do Sadské, kde doktor Hausner velmi extenzivně využíval této terapie.

Pak jsem zjistila, že o této problematice byl natočen vynikající dokument. Když jsem film zhlédla, uvědomila jsem si, že naše snaha zdokumentovat psychoterapii s LSD bude vlastně nadbytečná. *Člověk neumírá žízni* – film zesnulého režiséra Vojtěcha Hapla, jemuž jeho vynikající snímky vynesly titul „Poeta československého filmu“ – nejen pojednával o aplikaci psycholytické terapie (podávání malých dávek LSD v návaznosti na psychoterapii), ale také sledoval filozofické důvody, proč člověk v dobách velké nejistoty a politického tlaku hledá útěchu v drogách.

Koupili jsme tento dokument v Čechách a využili ho v televizním vysílání na stanici PBS. Dokument byl spojen s diskusí s doktorem Sidneyem Cohenem, profesorem klinické psychiatrie v UCLA, bývalým ředitelem oddělení zneužívání v Národním institutu duševního zdraví, a doktorem Stanislavem Grofem, vedoucím psychiatrického výzkumu v Maryland Psychiatric Research Center v Baltimore. Oba dva se podíleli na výzkumu halucinogenů v této zemi.

Při hodnocení metody doktora Hausnera a jejích výsledků jsem si uvědomila, že je velmi důležité říci světu o výsledcích, kterých lze v psychoterapii s LSD dosáhnout. Nedalo moc práce o tom doktora Hausnera přesvědčit. Zdálo se, že i jeho pacienti naléhali, aby o jejich léčení, a *hlavně vyléčení*, napsal knihu, přestože u některých z nich byly jejich poruchy považovány za zcela beznadějně a jejich vyléčení se rovnalo hotovému zázraku.

Psycholytická terapie, jak je nazývána v této knize, se na klinice v Sadské používala od roku 1954 prakticky až do jeho odchodu v roce 1980. Sadská mohla v průběhu tolika let fungovat jen díky shodě několika výjimečných okolností. Ironií osudu je, že totalitní systém, ač ze své podstaty restriktivní, tuto novou a kontroverzní terapii podporoval a financoval. Systém očividně nezajímalo, co se v Sadské děje, anebo to vůbec nechápal. Teprve když světový tisk začal informovat o zneužívání LSD v USA, vláda se ohlédlá zpět a ověřila si, čím se klinika zabývá. Náhle byla skutečnost, že celý svět zaplavil děs z LSD, mnohem důležitější než opravdové a reálné výsledky, kterých mohl doktor Hausner a jeho kolegové tak rychle a efektivně dosáhnout.

Dalším poměrně razantním důvodem pro zánik psycholytické terapie v Sadské bylo připravované vydání knihy oznámené významným americkým nakladatelem. Tradicionalisté v československé psychiatrické komunitě by tak dostali další ránu. Jak říká doktor Hausner: „Skutečností zůstává, že každický systém, ať už je ideologický či ne, má své prostředky, aby likvidoval ‚bílé vrány‘. Každý, kdo se dostane za hranice stanovených a přijímaných norem, musí být připraven na tvrdou opozici. Jako naši opeření průvodci, černé vrány; ty, když spatří v oparu dne bílou vránu, nepřestanou, dokud ji neuklovou k smrti.“

Průvrženci všech režimů věří, že jejich metoda je jediná správná. Doktor Hausner zvolil jiný názor na věc, protože psycholýza mu dovolila prokázat, že všechny byť zcela rozlišné systémy mají určitou platnost. Každický střípek zapadne na své místo a vytvoří jediný správný celek. Jediným vodítkem ke zvolené metodě musí být pacientova potřeba, nikoli tradiční pohled na nemoc jako takovou. Tato nová a zcela určitě revoluční myšlenka se možná nelíbila (a nejspíš ani dnes nebude líbit) některým odborníkům, ale pokud společenství psychiatrů neakceptuje skutečnost, že rozhodujícím zájmem musí být prospěch pacienta, pak se nikdy nedobereme opravdu pozitivního výsledku. Samozřejmě tomu musí odpovídat i funkční metody. Není možné vytáhnout různorodé zdroje a metody léčby a začít vše „standardizovat“. Psychiatrie musí tvořit mnohotvárný, kohezní a efektivní celek. Co by se stalo, kdybychom stejný koncept využili například v kardiovaskulární chirurgii? Co by se stalo, kdyby měl každý chirurg vlastní přístup k operaci

srdce a odmítal by přijímat a používat novější a mnohem efektivnější techniky?

Doktor Hausner vycházel ve své práci z výsledků činnosti mnoha odborníků, kteří si uvědomovali nutnost rychlejší, levnější a mnohem efektivnější léčby duševních poruch. Byl také poháněn snahou, aby se svět dozvěděl o existenci efektivního způsobu, jak takovou léčbu zajistit.

Psychoterapie je stále nedokonalá, protože o lidské mysli toho dosud víme velmi málo. Chirurg sice může otevřít lebku, odkrýt mozek a přesně popsat, která část mozku ovládá specifické funkce. Co ale opravdu jsou tyto šedé mozkové buňky – kde se ukrývá naše duše, naše nevědomí, které ovládá to, co děláme, kým jsme, jak to celé zvládáme a jak si vůbec vedeme? Něčím takovým si nemůžeme být jisti ani dnes.

Každý den získáváme jasné důkazy o neustále se zvyšujícím počtu duševních poruch. Když budeme vycházet z Jungova *kolektivního nevědomí* a posuneme tento koncept o malý krůček dál, musíme připustit, že existuje také možnost *kolektivní duševní nevyrovnanosti* – každým dnem se řítíme na samotnou hranici mezi neurózou a psychózou.

Jsmo svědky toho, že děti vraždí děti; děti se rodí dětem; mladé neprovdané matky se zbavují svých nechtěných novorozenců jejich odhozením do popelnice; otcové od rodin řeší své finanční těžkosti sebevraždami či vraždou; stoupá procento zneužitých dětí; děti jsou znásilňovány; zuří války gangů a tak dále. Jaké je tedy řešení? Jak vůbec můžeme léčit stále stoupající patologii naší kolektivní mysli?

Nejspíše měl pravdu Aldous Huxley, když za tři nejvýznamnější objevy minulého století prohlásil objev DNA, atomové energie a LSD. Věda nám dala prostředky, jak odkrýt naši mysl, vyhnat demony a žít racionálnější, zdravější a smysluplnější život. Bohužel lidstvo stále pečlivě nevyužívá všech objevů, ke kterým dospělo. Padesát let trvalo, než éter ztratil svoji negativní pověst a byl akceptován jako neocenitelný pomocník v chirurgii. Nadešel právě čas, aby se i LSD dostalo na správné místo v rozsáhlém arzenálu terapeutů, kteří se snaží nastolit poněkud pomíjivý koncept duševního zdraví.

Nejspíš bychom měli doplnit staré přísloví: *Ve zdravém těle zdravý duch* na *Zdravý duch ve zdravém těle tvoří zdravý svět*.

Náhlé uzavření kliniky v Sadské představovalo rozhodující úder většině terapeutů, kteří byli svědky významných léčebných výsledků, aniž zvažujeme, co taková likvidace kliniky znamenala pro pacienty, u kterých ještě léčba nebyla ukončena či kteří neměli to štěstí, že vůbec kdy byli psycholýzou léčeni. Více než dvacet let uběhlo a tato devastující doba od ukončení činnosti kliniky v Sadské zmařila desítky budoucích studií, které by prokázaly a ověřily zjištění opravdových výsledků léčby psycholýzou. S lidskou myslí se nehazarduje. Zvláště ne tam, kde máme možnost ji poznat v jejím komplexu, křehkosti a nevyužitém potenciálu.

Stáli jsme na hranici vnějšího vesmíru a hleděli v ohromení, jak nás obklopuje nepřekonatelná a nepochopitelná prázdnota. A najednou jsme začali studovat vnitřní svět lidské mysli a začali jej mapovat. Naše vnitřní světy jsou pravděpodobně ještě více ohromující a hrůzostrašnější než vnější vesmír, do kterého jsme mohli jen na okamžik nahlédnout. Je jednoznačné, že poznání našeho vnitřního světa má prvořadý význam. V nemocné mysli však může vzniknout jen nemocný svět. A pokud bude svět reflexí naší mysli, pak nám nezbývá nic jiného než najít cestu, jak se do něj dostat a vyléčit ho.

*Erna Segalová
Malibu, Kalifornie
červen 1996*

Předmluva II

MUDr. Oscar Janiger

Základ moderní dynamické psychiatrie je odvozen od názoru, že to, co se odehrává v našem psychologickém životě, má svůj původ hluboko mimo skutečnosti, které si vědomě uvědomujeme. Neoddělitelný aspekt našich myšlenek a pocitů, dnes označovaný jako *nevědomí*, není jen skladištěm událostí, na něž si nemůžeme vzpomenout, ale protože má zásadní význam pro stav naší mysli, je rozhodujícím determinantem naší emoční, psychické pohody.

Objev tohoto skrytého rysu mozku je jedním z nejzáhadnějších a neočekávaných důsledků rozvoje psychiatrie. Zda je tato schopnost *skrývat* některé životní prostředky od nás samých přínosná, zůstává otázkou. Někteří jsou ale přesvědčeni, že nevědomí je vlastně vážným evolučním defektem, protože nám brání plně pochopit motivace našeho chování v kterémkoli čase. Síly ležící pod hranicí vědomí prostě ignorujeme, a přesto jsme jim vydáni zcela na milost. Nemáme prakticky žádné informace ani přístup k nevědomým částem myšlení a navíc experimenty zde představují závažný problém, jelikož naše chování je předurčováno něčím, co zůstává mimo naši kontrolu a co nás často nutí reagovat zcela neadekvátně a zcela iracionálně. Tyto rozporné a iracionální impulzy bývají zdrojem velkých zmatků a nedorozumění a jsou příčinou psychických, a dokonce i fyzických nemocí, které s ohledem na svoji povahu zůstávají pro tradiční způsoby léčby zcela nepostihnutelné.

Rozkvět moderní dynamické psychoterapie přinesl objev, že vybavení si části nevědomí umožňuje jedinci lépe chápat původ jeho problémů i funkční poruchy a následně lépe reagovat na léčbu.

Od té doby se moderní psychiatrie snaží najít efektivní cesty a způsoby, jak se dostat k oněm skrytým, nevědomým silám, které tak motivují naše chování. Dokud se nám to nepodaří, bude léčba vždy dlouhým a horlivým procesem komplexních postupů se zcela iluzorním cílem.

Ve skutečnosti proces hledání přístupu k nevědomým částem myšlení probíhá již po celá staletí. Nejdříve bylo odhaleno, že osoba pod vlivem alkoholu či po podání opiátu líčí své pocity mnohem opravdověji, než jak by byla ochotna činit v bdělém stavu. První pokusy proniknout do tohoto neznámého světa byly realizovány s pomocí látek způsobujících mírnou intoxikaci. Ukázalo se, že použití hašiše či marihuany vyvolává jiné stavy vědomí, ve kterých je možno odhalit skryté, nevědomé myšlenky a vzpomínky. Využití těchto látek nabídlo vědě významný, i když ne dosud zcela využitý krok k usnadnění takového procesu.

Ve Francii Jean Martin Charcot (Freudův předchůdce) objevil, že i v hypnóze se může projevit stav mysli, v němž lze rozpoznat skryté aspekty lidského chování. Freud na Charcota navázal, ale velmi záhy zjistil, že stav vědomí změněný hypnózou není příliš spolehlivý. Hypnóza je sice dobrou družičkou, ale nikdy nebude tou správnou nevěstou – její potenciál se nikdy takto nerozvinul. Přesto jde o první pokusy proniknout do záhadných a skrytých oblastí lidského nevědomí.

Když Freud opustil hypnózu, pokoušel se využít další prostředky. Uvědomil si, že zachycení nevědomých sil v pacientově vědomí představuje jednu z nejlepších cest k jeho uzdravení. Objevil, že ve většině případů jsou emoční poruchy odvozeny od neschopnosti pacienta rozumět skrytým myšlenkovým pochodům.

Freud nakonec zdůvodnil i další techniky, z nichž patrně nejznámější je *volná asociace*. Ta se však ukázala jako velmi obtížně využitelná a časově náročná; ostatně se také v rámci léčebných postupů příliš neosvědčila, přesto se i nadále využívá jako jedna z klinických psychoanalytických metod.

Freudova metoda se stala tak slavnou, že v samotném důsledku zablokovala na mnoho desetiletí další pokusy odhalit nevědomou stránku osobnosti, protože všechny ostatní postupy byly považovány za intruzivní a nesprávné možná i díky všeobecně uznávané Freudově odborné erudici, v jistém slova smyslu neomylnosti. Britští terapeuti začali experimentovat s dalšími látkami, jež by uvolnily skrytý obsah nevědomí, jako například s thiopentalem sodným, který je často označován jako sérum pravdy.

Prvními pokusnými subjekty se stali vojáci, kteří prožili silná válečná traumata. Po určitou dobu byla metoda vypuzení skrytých traumat

poměrně efektivní jako jistá forma očistné léčby. Následně byla léčba thiopentalem sodným zavedena do psychoterapie i pro pacienty trpícími dalšími psychickými poruchami jako možnost, jak zpřístupnit nevědomé zkušenosti. K výzkumu dalších léčebných substancí stejné povahy již chyběl jen krůček. Nejeфекtivnějšími látkami schopnými otevřít nevědomí jsou nepochybně substance, které znalo domorodé obyvatelstvo v různých částech naší planety. Většinou je podávali místní šamani při nejrozličnějších náboženských rituálech, aby získali informace, které mohly napomoci dezintegrované osobě k její stabilizaci. Možnosti těchto látek v psychoterapii stále čekají na své skutečné využití.

Teprve po objevení LSD jsme si začali uvědomovat, že by tyto psychoaktivní látky mohly být neocenitelnými pomocníky při léčbě mentálních poruch.

Psychoterapie dostala v podobě LSD účinný prostředek, který jí dal možnost proniknout za nevědomé bariéry, nabídnout tak široký úhel pohledu na lidskou mysl a dovolit nám prozkoumat nejnižší obsah našeho nevědomí. Vzápětí začala horečná aktivita a výzkum při využití LSD jako látky „rozšiřující mysl a usnadňující léčbu“.

LSD se začala používat ve dvou směrech léčení duševních poruch. Psychedelický přístup předpokládal jednorázové podání velké dávky a většinou vedl k dramatickým odhalením a lepšímu pochopení duševních procesů pro potřeby vlastní léčby. Opačným přístupem byla psycholýza, v jejímž rámci byly po určitou dobu podávány malé dávky s následnou psychoterapií.

Doktor Hausner rozpracoval právě tento druhý, tzv. psycholytický systém.

Kniha detailně popisuje dvacet let, které autor strávil při využívání psycholýzy, a prezentuje výsledky, kterých dosáhl. Hausnerova práce nás posunuje do světa, v němž budou halucinogenní látky² v součinnosti s psychoterapií standardním způsobem léčby. Jeho práce, která je zde zdokumentována, znamená významný krok směrem k efektivnějším metodám léčení různých emočních poruch, z nichž mnohé dnes nelze nikdy zcela vyléčit. Kniha přináší ohromující úspěchy a my můžeme jen

² Dnes spíše mluvíme o psychedelických látkách (pozn. red.).

doufat, že psycholytický systém bude znovu přehodnocen a brzy znovu zaveden. Psychoterapie zůstává poněkud primitivní i dnes, a my bychom měli co nejdříve zpřístupnit tyto látky zkušeným a proškoleným profesionálům. Tváří v tvář narůstajícím emočním poruchám má nalezení efektivní metody léčby naprosto zásadní význam.

Jednoho dne přijde čas, kdy se tyto látky stanou nepostradatelnými při léčbě duševních nemocí stejně tak jako anestetika v chirurgii. Protože i my, stejně jako pacienti, jsme deprivováni tím, že náš přístup do nevědomí je omezen, a tudíž můžeme zkoumat pouze oblasti postižené nemocí, ale nemůžeme už léčit oblasti, které tyto nemoci způsobily.

Jednoduše řečeno, psycholytická metoda – jak je dokumentována v Hausnerově práci – představuje tu nejlepší šanci posunout nás k mnohem efektivnějšímu a rychlejšímu způsobu léčby duševních poruch.

*Oscar Janiger, M.D.
Santa Monica, Kalifornie
květen 1998*

Dr. Janiger (1918–2001) byl průkopníkem v oblasti využití halucinogenů a spoluzakladatel nadace Alberta Hoffmanna.

LSD versus konvence – přehled

Drahý tatínku,

právě jsem pochopila, proč se lidé tak naivně těší do nebe. Když jsem ležela na lavičce a dívala se na oblohu, byla modrobílá. Nejdříve jsem si říkala, že jsou tam nebesa a taky tam žije Bůh. Viděla jsem krásné, sněhové obláčky..., světloučky a nadýchané jako mlha, a taky jsem viděla tebe, Tati. Uvědomila jsem si, že lidé chtějí tam nahoru, aby zas byli s Tátou. Škoda, já jsem totiž ateista! Protože v opačném případě se hned zabiju, abych se tam nahoru dostala co nejdříve.

Drahý tatínku, až umřu, všude kolem bude samá krev, kterou první děšť spláchně do země. A přímo ze mě začne růst tráva, krásná, měkoučká a zelená.

Drahý tatínku, až pak ráno půjdeš bosý trávou s kapkami rosy, tou zelenou a svěží travíčkou, věz, že jsem to vlastně já, tatínku.

Běž určitě naboso. Botou se na trávu nešlape. Jsem to já, tatínku. Když usneš ve stínu s hlavou na měkké zelené travíčce, budu to zase já. Už se nemůžu dočkat, až se stanu trávou.

Projdi se po mně jen brzo zrána, když se mlha ještě nezvedla. Ráno na mně vždycky ulpí rosa, čerstvá a voňavá. Nikdy nerozkvete..., budu ale pořád krásná, zelená a lehoučká. Tatínku. Až budeš zase sám, přijď ráno za mnou.

Slibuji, že umřu jediné tehdy, až budu úplně šťastná.

Z deníku Hany K.

Tento dopis napsala pacientka po jednom ze svých psycholytických sezení. Po čtrnácti letech zcela neúspěšných pokusů dostat se z podivného světa psychózy, hrůz, izolace, nevyslovitelných frustrací a z oceanických

hlubin nekomunikativního ticha, tento smutný, ale poetický dopis signalizoval otci počátek jejího vyléčení. Ještě před příchodem na kliniku byla Hana K. považována za zcela nevyléčitelnou psychotickou pacientku, odsouzenou strávit zbytek života na různých psychiatrických klinikách po celé zemi.

Po řadě psycholytických sezení se z pacientky stávala kreativní a svobodná lidská bytost. Dveře k novému životu se otevřely právě psychoterapií při využití mocných účinků halucinogenní látky LSD. Této formě léčby říkáme „psycholytická“ terapie či podle dr. Hanse Karla Leunera „psycholýza“. Jak byla tato metoda objevena, jak se rozvíjela a jakých výsledků s ní bylo dosaženo, to vše je předmětem této knihy.

Nejspíše žádná jiná látka v lidské historii nezpůsobila v mysli profesionálů i laiků takový rozruch jako *diethylamid kyseliny lysergové* – LSD. LSD rozbouřilo zdánlivě poklidnou hladinu lidského kolektivního vědomí i nevědomí, saturevaného ohromujícím množstvím otisků konfliktů, a vedlo až k extrémním reakcím: od euforické radosti způsobené „požehnanou“ substancí přes její nevyhnutelné a masivní zneužívání až po nadsazené a iracionální zatracení této látky.

Celá vřava byla způsobena touto chemickou substancí přesně v době, kdy celá společnost musela čelit svému možnému rozpadu způsobenému neschopností vyrovnávat se s úzkostmi odvozenými z našeho iracionálního chování.

Jak se v historii často stává, lidstvo se dostalo do paradoxní situace: produkujeme látky umožňující lepší seberealizaci a lepší sebepochopení, aniž bychom si osvojovali moudrost, jak tento proces kontrolovat.

Když se Aldouse Huxleyho ptali na tři největší objevy dvacátého století, označil za ně rozvoj atomové energie, rozluštění genetického kódu a objev LSD.

Dokážeme však využívat tak důležitou látku opravdu racionálně? Jaké jsou přednosti, ale i nevýhody LSD a proč se tato látka stala tak obávanou pro miliony lidských bytostí? Jak může LSD změnit systém našich hodnot a lidskou osobnost? Jsou tyto změny pozitivní, či naopak zničující pro naše dobré bytí? Mnohé z těchto otázek se pokusím společně se svou spolupracovnicí Ernou Segal popsat právě v této knize, pokud možno co nejvíc racionálně a bez zbytečných vášní.

Využívání halucinogenních látek není nic nového. Už před tisíciletími Indiáni i další kmeny pojídali různé rostliny a houby, dobře si vědomi toho, že způsobují rozšířené stavy vědomí. Důvodem k používání těchto přírodních substancí nebyly jen pokusy navodit příjemné prožitky, i když nemůžeme pochybovat, že právě tyto emoce prožívali v tvrdém denním boji s přírodou a živly jen málokdy. Původní využití rostlin bylo spojeno s náboženskými obřady a zasvěcovacími rituály, nicméně svoji roli hrály také při uspokojování určitých, okamžitých psychologických potřeb. Tyto látky byly zcela nezbytné pro navození „kouzel“ – tedy pro jakousi primitivní formu psychoterapie.

V roce 1938³ brilantní chemik švýcarské farmaceutické firmy SANDOZ dr. Albert Hoffmann prožil neočekávanou intoxikaci, když náhodně polknul malé množství kondenzátu látky, s níž pracoval. Pokoušel se izolovat určité množství alkaloidů a ověřit, zda by tyto látky mohly mít nějaké terapeutické účinky. Jeho návrat domů na kole, kdy byl ještě pod vlivem svého psychedelického zážitku, je poměrně dobře znám. Tak bylo objeveno LSD. Asi o pět let později na základě Hoffmannovy zprávy švýcarský psychiatr W. A. Stoll odvodil, že by Hoffmannův objev mohl vyvolávat dočasné, experimentální psychotické stavy velmi podobné skutečným psychózám.

Stručně řečeno, podobný postup by mohl být velice užitečný, protože i samotnému terapeutovi umožní prožít psychotický stav, a tím na vlastní kůži vše pochopit, aniž by byl sám nutně dlouhodobě psychotický. Lidé, kteří jsou ponořeni do plně rozvinuté psychózy, jsou totiž velmi špatní vědci. Bez přesného, dobře metodicky vedeného a racionálně hodnoceného vědeckého popisu, který je zajištěn proškoleným profesionálem, a bez někoho, kdo si takový stav sám neprožil, bude psychiatrie vždy svým způsobem bojem s větrnými mlýny.

Hoffmann se Stollem najednou ale našli cestu. Propast mezi neurofyzologií (fyzikální funkce mozku) a psychologií se začala zužovat a do oblasti výzkumu biochemických a psychologických příčin mentálních poruch začaly vstupovat nové metody.

³ Podle jiných pramenů to bylo v roce 1943 (pozn. red.).

V Československu začal výzkum s pomocí LSD v roce 1953. (Historie výzkumu je popsána v další kapitole.) Vlastní práci s halucinogeny jsem zahájil v roce 1954 a postupně vás seznámím se svými výsledky, kterých jsem dosáhl psychoterapií při léčení stovek pacientů. Tato léčba je zvláštní formou psychoterapie s pomocí LSD a dalších halucinogenních substancí na řízeném klinickém pracovišti. Doufám, že v této knize popíšete cestu ven z pralesa neurotických tradicí, které jsme my všichni zdědili a které činí život každého druhého člověka na této planetě zcela nepřijatelným.

Rád bych také ukázal, proč sociální procesy učení a chybné výchovné postupy rodičů jsou pravou příčinou různých duševních poruch a velmi často vedou ke skutečně vážným psychickým onemocněním. Ukážu, že základy sociálního naprogramování se zásadně odvíjejí z rodinných vztahů, přičemž základním vodítkem jsou vztahy mezi rodiči. Nerodíme se špatně nastavení či emočně narušení; daleko spíše jsme k takovým modelům vychováváni. Na druhé straně nic takového však nemůže znamenat, že odmítneme odpovědnost za naše vlastní chování. V konečném důsledku jsme vždy odpovědní za své skutky. Musíme přinejmenším učinit pokus stát se moudřejšími, s otevřenou myslí, abychom si dokázali uvědomit situace, ve kterých se nacházíme, a ty se pak pokoušeli změnit.

Jedině tak můžeme zajistit, že naše děti a budoucí generace nebudou trpět tak, jak jsme trpěli my. Snad právě touto cestou se budeme postupně blížit k nejdůležitějšímu lidskému cíli – stvořit rozumnější, lepší a méně šílený svět.

Jsem přesvědčen, že mé zkušenosti s více než 3 000 psycholytickými sezeními s pacienty jak v individuální, tak i ve skupinové psychoterapii jednoznačně dokazují, že se nelze vymanit z bludného kruhu špatného programování a nezdravých sociálních a somatických vazeb, pokud léčba není opravdu multidimenzionální. Integrovaná terapie, o které budu v této knize hovořit, se snaží především o následující cíle:

- odstranit u pacienta narušující symptomy chování
- nastolit úplnou rekonstrukci osobnosti pacienta
- nastolit trvalou a naprostou změnu přeprogramování pacienta.

Cesta k psychickému zdraví

Podle mé teorie „osudového (ve smyslu celoživotního) modelu psyché“ (OMP) a „modelu patogenní konfrontace“ (MPK) je jedinou možnou cestou, jak zbavit pacienta duševní nemoci a získat pozitivní rekonstrukci jeho osobnosti, znovu ho vystavit jeho patogenní, tj. nemoc vyvolávající, minulosti, a to v příznivých podmínkách a za podpory terapeutického prostředí. Terapie se musí zaměřovat současně na pět oblastí či modelů: neurofyzilogický – působíme na „hardware“, a na čtyři informační oblasti: intrapsychickou, interpersonální, psychosomatickou a hodnotovou orientaci.

Náš vnitřní psychický život je něco jako předměty plovoucí na hladině. Dvě třetiny naší, ať již zdravé či narušené, psyché jsou uloženy hluboko pod úrovní našeho vědomí, a tak vlastně vnímáme pouhou jednu třetinu vyvěrající na povrch. Proto jsem dost skeptický ke všem terapeutickým metodám, které spoléhají výhradně na schopnost pacienta racionálně pochopit svoje problémy. Metody, jež nemají přístup do nevědomí, mají podle mého názoru jen omezený význam.

LSD a další psychotropní látky mají obrovskou heuristickou hodnotu; literárně řečeno mohou *útočit* na oblasti nevědomí, o kterých jsem psal výše, a simultánně tak ovlivňovat nejen „hardware“, ale i „software“ v „*in statu nascendi*“. Psychotropní látky překlenují propast mezi strukturálním a funkčním; mezi fyziologickými genetickými vlohami a naším naprogramováním, stejně tak jako mezi neurochemií, psychoanalýzou, psychosomaticky orientovaným přístupem a transcendentálními formami léčby. LSD a podobné látky nám odkrývají přímý vstup do světa ukrytého v naší nevědomé mysli.

Metoda, jak toho lze dosáhnout – využitím halucinogenních látek společně s psychoterapií sledující MPK – je námětem této knihy.

Cílem je ukázat, jak zlomit řetězy neurotických tradic a jak zastavit jejich přenos z generace na generaci. Ukážeme vám příklady toho, jak psychotropní zážitek umožnil hledání důvodů a významů naší existence a jak může vést až k sebepoznání našich skutečných možností.

Moji pacienti si přáli, abych vše zveřejnil. Jen díky jejich nesmírné odvaze mohla kniha, kterou vám nyní předkládám, vzniknout. Kniha je současně poděkováním psychiatra, který se pokusil s jejich přáním takto vyrovnat.

LSD: Klíč k nevědomí

William James, průkopník psychologie extatických náboženských zážitků a jeden z prvních badatelů v oblasti rozšířených stavů vědomí, napsal:

„Nemám žádnou pochybnost, že většina lidí žije – ať již fyzicky, intelektuálně či morálně – jen na nepatrný zlomek svých skutečných schopností. Využívají tak malou část svého myšlení či svých duchovních zdrojů, že to vypadá, jako kdyby člověk místo celého těla používal jen malíček. Takzvaná ‚normální‘ osobnost je jen zlomkem potenciálu člověka. Máme netušené rezervy, ze kterých můžeme čerpat. Praktickým problémem ale zůstává, jak se k nim dostat.“

LSD a další halucinogenní látky, jsou-li podávány v klinickém prostředí, mohou vytvořit cestu k těmto zdrojům. Freud na konci svého života předpověděl existenci látek podobných LSD, když napsal:

„V budoucnosti se nejspíš naučíme přímo ovlivňovat naši mysl a energii prostřednictvím zvláštních chemických substancí. Pravděpodobně máme před sebou nové možnosti léčby, o kterých jsme zatím ani nesnili...“

LSD dává možnost prozkoumat náš mikrokosmos – vnitřní světy našeho vědomí, podvědomí a nevědomí. Umožňuje nám znovu najít cenu hodnot; vidět naše chování z jiné perspektivy; osvobodit se od negativních neurotických vzorů chování a myšlení; dosáhnout uvolnění našeho lidského skrytého potenciálu. Přesně o něčem takovém snil Sigmund Freud, když pronesl své slavné proroctví.

Problematika rozpoznání „reality“ ve svém komplexu a uvědomění si svého potenciálu je středem zájmu vědců a básníků již od počátku lidské mysli. Rovněž rizika, která cestou potkáváme, jako například odcizení, slabost či úzkost, nejsou nijak nová.

Už na počátku 16. století sir Francis Bacon hleděl na člověka jako na vězně uzavřeného v jeskyni předsudků, ze které není úniku. Podle

Bacona je lidská seberealizace blokována antropomorfními symboly, negativními zkušenostmi a nadbytečnými slovy – v naší době mluvení nahrazují pocity – a také rigidní podporou překonaných dogmat, která jsme rozpracovali do statutu všemocného univerzálního zákona. Jedním z příkladů je Aristotelova dichotomie vesmírného prostoru (éter), která nahlíží na vše pouze černo-bíle. Poněkud jsme si ale opomněli uvědomit, že podobná dogmata musíme nastavovat podle našich měnících se potřeb a celkových podmínek.

Psychoanalytik Gustav Bychowski přirovnával odcizení se realitě k různému stupni fixace na primární objekt, který pacient miloval či nenáviděl, přesněji řečeno na obraz vlastního primárního objektu. Čím hlouběji se záznam vtiskává v průběhu ontogeneze a fylogeneze do nevědomí jedince, tím vyšší bude jeho odklon od reality. A čím méně je jedinec – skupina či celá společnost – schopen vyrovnávat se s realitou, tím více je poté zasažen a zraňován svou nevědomou minulostí.

Terapeuti reprezentující jiné školy hovoří o „sociálních hrách“, které se učíme již od svého narození jako děti v malých skupinách, jež vytvářejí naše okamžité prostředí – jsou to hry, které zanechávají permanentní otisk našich názorů, postojů či chování pro naše současné i budoucí žití.

Dr. Charles Savage, jeden z nejvýznamnějších představitelů psychedelické terapie, spatřuje člověka jako osobnost žijící neautentickou existenci, odcizenou od sebe i svého prostředí, která nemá žádný důvod žít. Původ mentálních nemocí vidí v jejich existencionální povaze.

Proč je tedy LSD jako účinná chemikálie, která může významně zlepšit pacientovo duševní zdraví, je-li správně použita, tak nepochopena a hojně zneužívána? Její masivní zneužití, hned na počátku kulminující téměř v mesiášskou víru v LSD jako všelék na všechny lidské trable na jedné straně a její důrazné, skoro fanatické zatracování na straně druhé dokazuje, že lidstvo je touto látkou manipulováno, spíše než by tomu bylo naopak.

Jsem přesvědčen, že LSD se stalo obávanou látkou z několika důvodů, těch racionálních i iracionálních. První důvod nejspíš leží v našem nevědomí, protože většina z nás se bojí konfrontace a nepochopení jistých věcí. Hrůza z neznámého je už od samého počátku tradiční

příčinou lidské úzkosti. Kočka, intoxikovaná LSD, se bojí myši a příběh doprovázející slavnou fotografií byl světovým tiskem přetvořen do téměř mytického symbolu hrůzy. Hrůzy, která nás pohlcuje, kdykoli sežlou obranné mechanismy, a rozdrťí naši narcistickou sebeobranu a také naši tak ceněnou schopnost odkrývat temné oblasti ležící v naší duši. Navzdory obranným mechanismům jsme nuceni přijímat koncept vlastní smrti a přetvářet ho na „poslední věci člověka“, jak tento stav přesně popsal Karel Čapek.

„Človče, na konci už mnoho z tvé dokonalosti nezbude, nic z toho, čím ses celý život chvástal ... jen sex, úzkost, sebeuspokojení a pár dalších věcí, za které se sám stydíš.“

Tři slavní vědci, Koperník, Darwin a Freud, zcela zničili sebeuspokojující narcistický náhled lidstva na sebe sama a dovedli jej k mnohem hlubšímu a objektivnějšímu zkoumání. Je nepochybně příznačné, že poslední dva zmiňovaní vědci jsou také některými skupinami zatracováni. Část naší společnosti se ještě nezotavila a nejspíš nikdy nezotaví z traumatu sebepoznání. Stojíme na prahu doby, kdy si začneme uvědomovat skryté motivace ležící v hlubinách našeho nevědomí a také skutečnost, že mají velký vliv na naši svízelnou existenci.

Je svým způsobem hrůzné si uvědomit, že my, páni světa, se všemi technologiemi, vědou i počítači jsme manipulováni silami nevědomí, o kterých většinou nemáme ani ponětí a které zcela ignorujeme. Jak k tomu přijdeme, že sice sledujeme muže chodícího po Měsíci či vysíláme emisary do vzdálených koutů Galaxie, ale přesto jsme pouhopouhými hračkami těchto slepých sil? Výlet do našeho vnitřního mikrokosmu je pro nás, jak se zdá, mnohem nebezpečnější než podívat se do vesmíru. Příšery, s nimiž se uvnitř naší mysli setkáváme, jsou mnohem hrůznější než ty, které čekají na střetnutí mezi hvězdami.

A to je přesně ten důvod, proč bylo podle mě LSD vsazeno za mříže a tak ostře zakázáno, že jej nebylo možné vhodným způsobem využít. To je pravý důvod neuvěřitelné kampaně a propagandy strachu, vyvolávající údajné nevratné psychologické a chromozomální vady navzdory tomu, že vědecké důkazy tvrdily něco jiného.

Informace o dítěti, které náhodně vdechlo LSD, jež proběhla zprávami, vyvolala okamžitý hněvivý odpor. Další zpráva o opilém řidiči, který přejel dítě, však byla přijata s poklidnou nedůležitostí. *Proč?*

Důvod je velmi prostý: Je mnohem jednodušší projektovat naše obavy z něčeho tak „nebezpečného“, jako je LSD, látka, která se opovažuje nahlížet do nejniternějších částí naší duše. Je mnohem jednodušší a bezpečnější přijímat alkohol s jeho schopností vyvolávat euforii, zvyšovat naši sebedůvěru a dělat z nás extroverty schopné zatlačovat naše problémy do pozadí – za jakoukoli cenu! Podobné zprávy o opilém řidiči a přjetém dítěti přijímáme jako smutné, nicméně je omlouváme tím, že alkohol a automobily jsou jen vyjádřením vyspělé technologické společnosti. Namlouváme si, že podobné události musíme akceptovat jako nevyhnutelné.

Nechci, abych byl nepochopen či aby byl můj názor špatně vykládán. V žádném případě nejsem zastáncem nelegálního využívání LSD a dalších halucinogenních látek. Jsem však naprosto přesvědčen o tom, že musíme přestat používat onen zjednodušený, pohodlný důvod, vysvětlující komplikovanou sociopatologii, kterou zneužívání LSD představuje. Souběžně musím vznést zásadní protest proti vyloučení LSD z medicínského použití, a tak vlastně látku znepřístupnit zkušeným a kvalifikovaným psychiatrům, kteří vědí, jak ji využít ve prospěch svých pacientů. Zákaz používání této látky nás zbavuje jinak nedostupné příležitosti léčit duševní poruchy mnohem efektivněji a rychleji než kdykoli předtím.

Masová popularita LSD (způsobená hlavně skupinou Timothy Learyho a jeho následníků, ale také senzacechtivými novináři) měla za následek zneužívání této látky a vytvořila z jejího používání komplexní sociální, psychologický, filozofický, náboženský a koneckonců i politický problém. Problém, který zcela opomíjí skutečnost, že tato látka může být neocenitelným nástrojem v rukou kvalifikovaných profesionálů.

Nelékařští věrozvěsti s náboženským zanícením a slepým entuziasmem rádky spasitelů, kteří se věnovali LSD, zasadili všemu morální ránu. Události, které následovaly jako reakce a zneužívání LSD laiky, způsobily, že prakticky jakýkoli další výzkum přestal být možný. A tak se navíc podařilo udělat z čistě medicínského problému zneužívání LSD

daleko více problém legislativní. Laik by si mohl myslet, že jsme se z vlastní historie trochu poučili. Čím ostřejší je potlačování a kontrola legální výroby a distribuce této látky, tím je po ní větší poptávka – a tím větší je také profit a pobídka pro nové uživatele. Výsledkem pak je prudké zvýšení ilegálního výskytu a z psychedelických látek se stává fenomén nepředstavitelných rozměrů.

Pevně doufám, že jakmile poklesne panika, budeme se na celý problém dívat mnohem objektivněji a znovu vše s otevřenou myslí přehodnotíme.

LSD není určeno pro konzum drogové kultuře. LSD se prožívá psychedelicky či drasticky – podle toho, v jakém stavu je naše nevědomí. Prožitek LSD je způsoben chemickou látkou schopnou dočasně změnit psychický i fyzický stav pacienta. Výsledek pak záleží na motivaci subjektu, stejně tak jako na terapeutově vedení, na celkových záměrech a cílech subjektu, na jeho postojích a očekáváních.

LSD a psychoterapie

Psycholýzu můžeme definovat jako katalýzu (urychlení) dynamické psychoterapie; LSD akceleruje a zintenzivňuje uvolnění a následnou léčbu vtisků uložených hluboko v nevědomí. Malé dávky látky (od 50 mikrogramů až po 300 mikrogramů) jsou podávány v průběhu jednotlivých sezení, která se opakují 15x až 90x, vždy podle povahy a síly nemoci.

V psycholytické terapii se LSD stává klíčem, který nám odemyká staré vtisky vepsané v našem nevědomí a uvolňuje je na povrch do sféry vědomí. Subjekt tak získává možnost podívat se na vtisk mnohem objektivněji a lépe pak chápe své nevědomé duševní pochody. Zároveň s tím se významně zvýší i jeho emoční odpovědi včetně empatie, stejně tak jako jeho schopnost vnímat terapeutovy pocity a emoční stavy. Hranice mezi egem a prostředím, mezi psychologií a biologií, organickým a funkčním začínají mizet.

Opakem k této metodě je jiná forma LSD psychoterapie, kterou označujeme jako „psychedelickou“. V tomto případě se podávají jedna

až tři vysoké dávky látky – od 300 až do 1 500 mikrogramů – v příjemném, filozoficky a esteticky orientovaném prostředí. Velmi často se přidávají hudební a vizuální efekty, aby byl zesílen účinek a bylo dosaženo transcendence či náhlé pozitivní přeformulace minulých negativních zkušeností subjektu. V psychedelické terapii se LSD stává chemickým klíčem k rozšířeným stavům vědomí, kterých lze tréninkem orientálních technik, jako je jóga či zen, jinak dosáhnout až po několika letech.

LSD, jak se zdá, svým způsobem doplňuje některá tvrzení existenciálních a orientálních filozofů vztahující se k významu hlubokého transcendentálního zážitku; tento zážitek zahrnuje čas a prostor, dochází při něm k uvolnění kreativních sil a zároveň se zlepšuje duševní zdraví.

Zesnulý dr. Walther Pahnke považoval za hlavní rysy psychedelického zážitku následující atributy: smysl splynutí v jeden celek; pozitivní transcendence ega; ztráta obvyklého sebevnímání bez typické ztráty vědomí; transcendence v čase a prostoru; pozitivní nálady uložené hluboko v mysli; radost, pokoj a láska; smysl pro obdiv, radost a zázrak; smysluplnost psychologických a filozofických vhledů; neschopnost vyjádřit svůj prožitek slovy.

Zatímco psychedelická terapie je strukturována tak, aby nahradila negativní vtisky v nevědomí, psycholytická terapie se pokouší s těmito negativními životními zážitky pracovat, aby došlo k celkovému a trvalému vyřešení problému.

LSD vede pacienta barevnou a vzrušující cestou hluboko do jeho nevědomí, kde leží dávno zapomenuté zkušenosti a emoce. Ty se začínají znovu vynořovat, podobně jako ve snu, v podobě symbolů. V psycholytické terapii se zabýváme podstatou neklidných snů – sen je mnohem více reálný, propustný ven a je dosažitelný vědomím. Rozluštění vynořujících se symbolů je prací pro oba, jak pro pacienta, tak i pro terapeuta. Podle mých zkušeností představují změněné stavy vědomí vyvolané halucinogenními látkami experimentální model snů, v němž je pacientova interakce se skupinou a psychogeneze jeho problémů velmi usnadněna.

Stavy snění jsou zájmovou oblastí nejen psychiatrů, ale i umělců. V rozvoji lidské psyché je symbolická komunikace předchůdcem srozumitelného jazyka. Je tedy zřejmé, že symboly mají podstatně blíže k okamžitému vyjádření emocionálního obsahu psyché. Symboly předcházejí

slovům, neboť ve srovnání s nimi poskytují mnohem přesnější popis skutečného stavu emocí. Co platilo v prehistorické době, platí i dnes.

Podle E. Cassierse spočívá význam symbolismu v diferenciaci mezi dvěma úrovněmi lidské zkušenosti: intuicí a deskripcí.

Od počátku věků se člověk – jak prehistorický, tak i jeho následník, člověk rozumný – v procesu rozvoje civilizace stále pokouší čelit silám, které mu hrozí. Dokázal to tím, že je symbolicky vyjadřoval v totemech a jeskynních kresbách či dalšími kreativními formami. Projekcí svých strachů a úzkostí do umění ze sebe dokázal takové strachy snímat.

Tento proces je velmi dobře patrný také v průběhu dětského vývoje, zejména v době, kdy se děti začínou učit, jak fungovat ve světě dospělých. To, jak se dítě chová, je výslednicí jeho fylogenetického rozvoje a učení se sociálních vzorů chování, zvládání postojů a osvojování si kultury, která přechází z jedné generace na druhou.

V umění i v psychoterapii rozeznáváme tři základní úrovně lidského prožitku: sebeanalýzu, sebevyjádření a seberealizaci, přičemž LSD ovlivňuje všechny tři tyto formy. Možnost svobodného vyjádření obsahu našeho nevědomí prostřednictvím kreativní činnosti má silný katarzní účinek zvláště tehdy, je-li výsledné dílo vystaveno objektivní analýze. Komunikace je formou kreativního vyjádření a umožňuje nám nahlédnout do nevědomí umělce, tedy i pacienta. Umožňuje nám sdílet obsah našeho nevědomí – nejen pro sebe sama, ale i s ostatními.

Ti, co mají zkušenost s LSD, vědí, že vyjádřit svůj prožitek verbálně je v podstatě nemyslitelné. Naš jazyk je totiž příliš omezený. Sebevyjádření je velmi často mnohem efektivnější, pokud leží mimo verbální rovinu. Umění a psychoterapie nám umožňují vyjádřit naše vnitřní psychické stavy, které by ze sociálních či osobních důvodů byly jinak nepříjemné. Právě tyto stavy se pak vynoří z anonymity nevědomí. Umění i psychoterapie nám dobře umožní zbavit se Baconova pohledu na člověka plného předsudků a otevřít cestu ven z jeskyně.

A právě z těchto důvodů se stal prožitek s LSD středem zájmu psychoterapeutů, ale i kreativních osobností, které chtěly obohatit své vnímání omezené naší stereotypní konzumní kulturou.

Člověk stále prahne po dalších prostředcích seberealizace, které se ale neshodují s konvenčními kreativními metodami. Tato potřeba je

vyjádřena novými uměleckými formami, pop-artem, psychedelickou hudbou, novými formami poezie a rozkvětem éry „New Age“. Aldous Huxley spatřoval v LSD klíč k mystice lidské existence (*Nebe a Peklo, Brány vnímání*), Henri Michaux vyjádřil svůj prožitek s LSD prostřednictvím poezie (*Pátý experiment, Světlo uprostřed temnoty*).

Stupeň, kterým LSD ovlivňuje kreativitu a zasahuje do hlubin lidské existence, je fenomenální. Pozoroval jsem mnoho pacientů, jejichž první, naprosto strašné umělecké pokusy kreslit vyústily ve zcela novou tvořivost – psychedelický styl využívající bohaté a emočně procítěné barvy. Tato nová schopnost se neobjevila pouze jako přímý následek LSD prožitku, ale byla spíše procesem „probírání se“ konfliktním obsahem nevědomí, které vyplouvalo na povrch v průběhu terapie. Progrese byla přímo závislá na stupni zlepšování celkového duševního stavu.

Pořád před námi stojí stejná otázka: Je opravdu možné dosáhnout skutečné transcendence prostřednictvím chemické cesty? Náboženské skupiny často odmítají využití halucinogenů jako prostředků dosažení transcendence či náboženského přerodu a prohlašují, že takový výsledek je vlastně „podvod“. Metoda je prý pochybná, neboť v ní chybí opravdový zájem dotyčné osoby.

Na druhé straně existují náboženské skupiny či sekty, které halucinogeny využívají jako integrální součást svých obřadů a tvrdí přesně pravý opak. Tradiční psychoanalytici jdou ve své kritice psychedelické terapie a jejích způsobů dosažení transcendence ještě mnohem dál. Tak například zesnulý český psychoanalytik a surrealistický básník Zbyněk Havlíček spatřoval psychedelický fenomén jako regresivní narcistickou obranu, jakousi luxusní dělohu ve formě nirvány či jakýsi kosmický atomový kryt. Tyto primární narcistické regrese byly podle něj v naší odcizené společnosti tak rozšířené, že je považoval za důvod, proč vzniklo hnutí „hippie“ – nová moderní náboženská sekta s básnickým a filozofickým zaměřením, jako forma vyjádření osobního protestu.

Podle Havlíčka: „*Tato subkultura oddaných příznivců psychedelik je v jednotě společně s novými vyznavači Boha, parapsychology a samozvanými spasiteli.*“

Na druhé straně úvodní článek *Psychedelic Review* tvrdil, že LSD by mělo být uvolněno z rukou lékařů, protože jejich přístup brání

„opravdovému“ psychedelickému zážitku. Článek pak dál líčil právo na drogy a na štěstí.

Musím však zdůraznit, že transcendentální psychedelie filozoficky orientovaných osob je velmi odlišná od masivního a kauzálního zneužívání drog. Každopádně svádivé síle požit zakázané ovoce se těžko odolává zvláště těm členům znuděné, historicky konzumně drogově orientované společnosti, kteří jsou kdykoli a jakkoli ochotni experimentovat se všemi možnými ilegálními substancemi. V případě LSD šlo pravděpodobně o scestný pokus jakési sebemedikace, o pokus dosáhnout vyrovnání s životními situacemi, ve kterých chyběly prosté interpersonální vazby.

Osobně si nemyslím, že je nutné kritizovat tento psychedelický přístup tak ostře, jak to činí církev či Havlíček. Existují prokazatelné důkazy, že v průběhu sezení s LSD docházelo ke stálému zlepšování osobnosti. Více než dvě třetiny studentů v brněnském experimentu dr. S. Kratochvíla, který byl orientován nejen filozoficky, ale i psychedelicky, uváděly, že lépe pochopili smysl života a že získali zvýrazněný smysl pro krásu i lepší schopnosti přijímat do té doby zcela nepřijatelné názory. Co je ale nejvýznamnější ze statistického hlediska, jsou zaznamenané příklady poklesu v nepružnosti a lpění na dogmatech, které bývají psychedelickými subjekty velmi často popisovány. V mých pozdějších studiích jsou podobné stavy popsány i mými bývalými pacienty, kteří prošli psycholytickými sezeními. Uvedme si alespoň pár příkladů:

„LSD odstranilo všechny mé nashromážděné pohledy na mé životní zkušenosti; zbyly jen události samy a přede mnou se otevřela cesta, abych je mohl začít hodnotit jinak.“

„Je to skvělý pocit se osvobodit, stát se ‚sám sebou‘ bez té vnější skořápky a lépe sám sobě rozumět a také si uvědomit, že mi lépe rozumějí ostatní.“

Výsledek psychedelického či psycholytického sezení závisí kromě jiného i na síle osobnosti, tedy na našem vlastním egu. Pokud je pacientova osobnost křehká, pak jsou taková sezení velmi obtížná. Je-li však jeho osobnost silná, může snadno absorbovat zážitek ve vyšší, mnohem

procítěnější podobě. A právě v tomto místě lze najít most přes propast dělicí psycholytický a psychedelický zážitek, rozdíl mezi náhlým osvícením a vhladem do sebe sama.

Podle svých zkušeností je možnost dosáhnout skutečného transcendentálního vhledu poměrně vzácná, pokud subjekt nedokáže odhodit negativní aspekty svého nevědomí a vymazat nesprávné programy způsobující problém. Všechny pokusy vyhnout se takové konfrontaci prostřednictvím chemických látek mají pochybnou hodnotu. Je to totéž jako zdědit velké bohatství, nebo si ho zasloužit. Každý z nás se učí při své cestě životem. Co platí pro jednotlivce, platí i pro celou společnost.

Skutečná transcendence – filozofický pohled na svět i sebe sama, dosažení intuice a empatie, zlomení předsudků Baconova světa, změny v hodnotovém systému a uvolnění kreativního potenciálu jako procesy, které lze nalézt jak v psycholytické, tak i psychedelické terapii – je velmi složitá, ne-li přímo nemožná, pokud budeme LSD prožitek považovat jen za čirý počáteční obranný mechanismus či jakýsi kryt před bombami, o čemž se nás snaží Havlíček ve svém citátu přesvědčit.

Řízená LSD sezení pro psychology, psychiatry, praktické lékaře, rodiče, učitele, ozbrojené složky, nebo dokonce i pro politiky, sezení v přítomnosti zkušených psychiatrů a pod jejich vedením mohou sehrát významnou preventivní roli založenou na osvědčeném principu: „Poznej sebe a lépe poznáš i svého soupevníka.“

Jiný stav psýché vyvolaný LSD je oblastí, v níž se mnohostranný vědecký přístup k formálnímu popisu impresí snoubí s kreativní intuicí. Proto jsou oba směry, umění i psychoterapie, užitečné a dá se říci i zcela nezbytné pro lidskou existenci. Co opravdu potřebujeme, je obě tyto oblasti do sebe integrovat.

Lidstvo dostalo objevem LSD příležitost získat prvořadý zážitek a vhlad do zdánlivě nepochopitelného světa duševních nemocí. Metoda, jak využít efektů LSD jako výhody v psychoterapii, je obsahem této knihy.

Made in Czechoslovakia

LSD, které původně vyráběla švýcarská farmaceutická firma SANDOZ, se nakonec vyrábělo jen v Československu. Československo bylo jedním z největších producentů ergotových alkaloidů, a protože LSD je jejich derivátem, látka se dala vyrábět velmi levně; přesto ale měla výroba pro československý farmaceutický průmysl jen malý komerční význam. Lysergamid byl obchodní značkou Spofy, hlavního výrobce, a byl vyráběn v malých množstvích a nepravidelně. Přesto to stačilo, aby byly pokryty potřeby lékařských a výzkumných programů na domácím i světovém trhu.

Československo produkovalo LSD a využívalo ho ve výzkumu a psychoterapii až do roku 1974, protože zde nikdy nedošlo k masovému zneužívání této látky, tak jako se to stalo v USA a v západních zemích. V Československu byl zaveden velmi pokročilý systém kontroly drog už dávno před rokem 1966, kdy WHO teprve vydalo nařízení, že jsou podobné systémy nutné. Vzhledem k této kontrole a k nepřítomnosti masivního zneužívání čeští vědci pracující s halucinogeny mohli pokračovat ve své práci, aniž by jejich výzkum nesl odsouzení veřejným míněním, a ani nebyli vystaveni tlaku médií. Právě díky těmto okolnostem mohli dosáhnout celé řady vynikajících výsledků a otevřít cestu k novým metodám léčení duševních nemocí.

Tyto poruchy se stávají jedním z nejvážnějších fenoménů globálního světa a staví před lidstvo zásadní úkol hledat více efektivní cesty léčby těchto nemocí.

Musím znovu podotknout, že LSD není zázračný všelék – zvláště ne u těžkých duševních chorob. Pokud není jeho podání spojeno s důslednou analýzou vynořujícího se psychického materiálu pod supervizi

kvalifikovaného lékaře, který plně rozumí, jaké možnosti látka přináší v odkrývání traumatických prožitků z pacientova nevědomí – pak je potenciál této metody navždy ztracen. Prožitky vynořující se z nevědomí mohou být velmi rozrušující a devastující, pokud není na ně odpovídajícím způsobem reagováno. Četli jsme až příliš mnoho o negativním zneužívání LSD, ale nikdy nikdo neřekl, proč se tak stalo.

Shrňme tedy: Je důležité si uvědomit, že LSD má velký potenciál (možná jde o jedinou podobně fungující látku) po podání zacvičeným profesionálem odrývat duševní prožitky jinak uložené v nevědomí a následně je významně zjemnit v psychoterapii. Prostředí, ve kterém k takovému podání dojde, musí vytvářet pocit jistoty a důvěry. Prostředí nesmí pacienta vystavovat žádnému rušivému vlivu či nepokoji a k dispozici musí být trénovaný personál schopný se vypořádat s jakoukoli situací. Je také zřejmé, že tohoto stavu nelze dosáhnout náhodně, v předem nepřipraveném prostředí, kde se pacientovou myslí v průběhu sezení může zrodit pocit nebezpečí a případný strach z možného restu nebo z něčeho nekalého. Pak se takové sezení stává negativním prožitkem.

Historický přehled

LSD terapie byla v Československu zahájena v roce 1954. Na počátku měli lékaři k využití halucinogenů v léčení duševních nemocí rezervovaný optimismus. Později v 70. letech, kdy se začaly objevovat alarmující články o zneužívání LSD v USA, se postoje začaly zásadně měnit od odmítání až k přímému odsuzování. Přesto však navzdory šílené panice postoje Československé psychiatrické společnosti a československého ministerstva zdravotnictví k této terapii zůstávaly opatrné a odtažitě tolerantní. I když oficiálně zástupci těchto organizací nepodporovali využití halucinogenů v terapii, zrovna tak proti ní otevřeně nevystupovali. Místo toho kladli výzkumu různé překážky, až se jim pomalu a v podstatě utajeně povedlo v roce 1974 výrobu lysergamidu zastavit. Následně pak nasazení psycholýzy v Sadeké a na psychoterapeutickém oddělení Psychiatrického výzkumného ústavu v Praze začalo být postupně

omezováno. V roce 1975 pak byla klinika v Sadské přeměněna na sanatorium pro chronické pacienty.

Jeden z našich předních psychiatrů prohlásil, že „největší předností československé psychiatrie je obezřetnost“. Psychiatrická škola tehdejší doby nikdy nepřijala psychoanalýzu, psychoterapii, psychodrama, sociální psychiatrii či jakékoli progresivní metody. Politická moc s sebou nesla jakousi organo-patologickou toleranci čehosi, čemu můžeme říkat „para psychiatrické“ aktivity. Stejně postoje se vázaly na LSD terapii. Po poměrně dlouhou dobu byla v Československu tato terapie tolerována nejspíše i díky skutečnosti, že zde nedošlo k všudypřítomnému zneužívání této látky. Tento postoj byl také způsoben střídavým, objektivním a nepředpojatým postojem, který si může dovolit jen medicína.

V roce 1966 se v Amsterdamu sešlo 20 psychiatrů pracujících s LSD, aby založili Evropskou společnost pro psycholytickou terapii. Čtyři včetně mne byli z Československa. Od tohoto okamžiku nastala pravidelná výměna vědeckých informací a začala řada konferencí. I díky tolerantnímu postoji vědecké komunity se nám podařilo vyhnout paradoxní situaci, která postihla mnohé země, zvláště USA. Využití halucinogenů pro výzkum a terapii se zcela zastavilo a bylo tak silně kontrolováno, že vědecká práce v tomto oboru byla prakticky nemyslitelná.

Československý výzkum rozšířených stavů vědomí vyvolaných experimentálně má dlouhou tradici. Už v 19. století experimentoval J. E. Purkyně sám na sobě s halucinogenními účinky lískového oříšku. Před druhou světovou válkou dr. S. Nevole publikoval svou studii o meskalinu a zkoušel jeho vliv na kreativitu. Došel k zajímavému, ale poněkud diskutabilnímu závěru, že halucinogenní látky mohou vyvolávat čtyřrozměrné vidění.

Už krátce po objevu LSD dr. Albertem Hoffmannem doktor J. Roubíček jako jeden z prvních českých a slovenských vědců experimentoval s touto látkou a hledal její psychopatologické, fenomenologické a kreativní účinky. Musím tyto okolnosti zmínit, protože existuje zásadní rozdíl v obou přístupech (podmínky a způsob terapie) a naše výsledky psycholýzy či psychedelie, ať již v individuálním či skupinovém sezení, byly

vždy v kontrolovaném prostředí – na rozdíl od výše zmíněných spíše náhodných a neřízených pokusů.

Na počátku 50. let byla ustanovena výzkumná skupina pod vedením dr. M. Vojtěchovského z Výzkumného ústavu lidské výživy. Skupina zahrnovala jak psychiatry, tak také biochemiky, mezi spolupracovníky dr. Vojtěchovského byli V. Vítek, S. Grof, K. Ryšánek a profesor Z. Votava. Studovali halucinogenní látky ve vazbě na experimentální neurochemii včetně potenciálu pro využití v psychoterapii a v dalších oblastech medicíny, kde by tyto látky mohly mít určité pozitivní efekty.

Velmi unikátní přístup, kterému se dostalo světového uznání, se připisuje neurologům B. Dubanskému a jeho spolupracovníkům, zejména pak dr. Vyhnánkovi. Tento výzkumný tým využil psilocybin, aby vyvolal symptomy blízké latentnímu mozkovému poškození, obdobné mozkovému tumoru či jiným typům zranění. Jejich zjištění se zcela shodovala s jinými výsledky, kterých dosáhli zcela jiným – psychotherapeutickým přístupem, tedy psycholytickou formou léčby.

Na počátku 70. let jsme ustanovili dvě velké psychotherapeutické skupiny využívající halucinogeny pro léčení duševních nemocí. V jedné pracovali členové Psychiatrického výzkumného ústavu v Praze včetně dr. Stanislava Grofa, Z. Dytrycha a dalších, kteří začali téma řešit integrací psycholytické a psychedelické terapie v opakovaných psycholytických sezeních. Dr. Grof přišel se svým konceptem „COEX“ (systém zhuštěných zkušeností), které se uvolní prostřednictvím těchto látek. Grof představil originální (i když v počátku velmi diskutovaný) model psychodynamiky a porodního traumatu v LSD prožitku. Podle něj lze trvalé eradikace a rekonstrukce osobnosti dosáhnout jedině tehdy, pokud pacient znovuprožije je základní paměťové otisky vztahující se ke čtyřem fázím porodu.

Druhá skupina, kterou jsem vedl já společně s doktorem Vladimírem Doležalem z Toxikologického institutu, zvolila psycholytický přístup a vyvinula metodu psycholytické terapie na ambulantní úrovni. V roce 1966 jsme společně se svými kolegy založili oddělení psychoterapie a socioterapie. Naše terapie byla odvozena od teoretických konceptů, které jsme odvodili, a to Modelu patogenní konfrontace (MPK) a Víceskupinové léčebné komunity (VLK), které budou detailně popsány v dalších kapitolách.

Tyto formy terapie jsou použitelné u hospitalizovaných i ambulantních pacientů. V mnoha ohledech se liší od klasických principů psycho-terapie a integrují psycholytické, psychedelické, hypnodelické a další formy psychoterapie.

Tato kniha přináší naše zkušenosti s využitím LSD a dalších halucinogenů v tisících sezeních u stovek pacientů od roku 1966. Kniha zároveň představuje systém jejich léčby.

Kvalifikace pro podání LSD

V Československu je za zdravotnické služby primárně odpovědný stát. Zdravotnictví je otevřené pro všechny a je zdarma. Odpovědnou institucí pro vydání certifikátu k využití halucinogenů pro výzkumné účely a/nebo pro terapii bylo Ministerstvo zdravotnictví. Podobná rozhodnutí byla vydávána na základě následujících pravidel:

- prvořadou povinností bylo zajistit odpovídající a následnou péči v průběhu sezení s LSD
- podání látky bylo vždy přísně evidováno a psychiatři odpovědní za tuto terapii museli vést podrobné záznamy o dávkování a skladování, aby se zabránilo jakémukoli neautorizovanému zneužití látky.

Tato dvě opatření zajišťovala, že halucinogeny měli možnost využívat pouze speciálně proškolení a kvalifikovaní psychiatři. Látky nesměli podávat ani psychologové či nelékařský personál. Podle podmínek stanovených Evropskou asociací psycholytické terapie musel každý žadatel projít nejméně pěti LSD sezeními v přítomnosti odborného dohledu. Navíc první analýzy žadatele procházely také odbornou revizí. Lékař musel být schopný pacientovi poskytovat neustálou podporu v průběhu sezení i v následné péči po něm.

Lékaři s oprávněním podávat LSD byli registrováni u zvláštní komise Ministerstva zdravotnictví. Já jsem byl po určitou dobu sekretářem této komise.

U komise bylo zaregistrováno asi 30 lékařů, ale asi jen polovina z nich skutečně a pravidelně s halucinogeny pracovala. Naše klinika specializovaná na psycholytickou terapii měla největší spotřebu LSD v Československu.

Kromě bezpečnostních pojistek, o kterých jsem mluvil dříve, se oprávněné osoby musely povinně účastnit ročních výročních konferencí, kde se diskutovalo o terapeutickém využití halucinogenů. Každý lékař měl povinnost představit své roční výsledky. Aktivní účast na takových seminářích byla neopominutelnou podmínkou, pokud mělo být takové osvědčení vydáno. Tyto semináře se konaly od roku 1966 a pravidelně se jich účastnilo 60 až 70 lékařů. Následně jsme pak tyto semináře rozvinuli do národních psychoterapeutických konferencí, kde byli přítomni také účastníci výcviku v psychoterapii.

Právě zde musím znovu připomenout, že LSD a další halucinogeny nejsou návykové, a to ani fyziologicky či psychologicky, a jejich opakované podání nevyžaduje zvyšování dávek.

Na základě naší třicetileté zkušenosti mohu jednoznačně konstatovat, že problémy spojené s podáním látky v klinickém prostředí jsou prakticky vyloučené. Lidé experimentující s LSD či používající je v jakési vlastní terapii, u kterých se projeví komplikace (bad trip/dnes mluvíme o „obtížné psychedelické zkušenosti“. Pozn red.) vyvolané opakovaným používáním drog, většinou trpěli psychickými problémy už předtím, než se setkali s LSD. Dá se předpokládat, že právě tyto poruchy byly pravou a nevědomou příčinou, proč se k těmto látkám vůbec uchýlili.

Terapeutické využití halucinogenů se zásadním způsobem od takového využití liší. Musíme si uvědomit, že hlavní faktor ovlivňující legální či nelegální využití látky je odvozen od motivace a „místa podání“. Rozdíly mezi dvěma formami psychedelického prožitku (nelegálního a medicínsky řízeného) se dají shrnout takto: terapie, nebo nekontrolovaný „trip“; specifické, přesně určené dávkování látky, nebo neurčené množství; čistý farmaceutický výrobek LSD, nebo „pouliční směs“ nejasného původu a většinou nastavovaná pochybnými příměsmi; psychoterapie, nebo chemické pseudonáboženství či sociální patologie; průzkum reality, nebo „trip pro radost“; interpretace a analýza se snahou vysvětlit obsah symbolů vynořujících se z nevědomí, nebo nedefinovaný vztah mezi subjektem a jeho průvodcem; mysl rozšiřující zkušenost, nebo negativní následky; maximální výsledek, nebo žádný výsledek; minimum odmítavých reakcí vůči látce, nebo jejich maximum.

V terapeutickém prostředí dostává subjekt plnou podporu, ví, co může očekávat; na ulici žádná taková podpora neexistuje.

Důležitou, ale často poměrně zneužívanou okolností je, že „bad trips“ a flashbaky během psycholytické terapie nejsou považovány za komplikace; ve skutečnosti jde spíše o reakce, které běžně doprovází vynořování se materiálu z nevědomí a v průběhu následné „analýzy“ v dalších sezeních. Laický experimentátor, který nezná tento jev, nutně musí narazit na jeden paradox: při potlačování vynořujících se vzpomínek se dostane do nepříjemných psychických stavů, kterým nemůže uniknout bez profesionální pomoci a dalších LSD sezení pod lékařskou kontrolou.

V klinickém prostředí během pečlivě připravených a řízených sezení bylo nutné chemicky sezení přerušit opravdu jen ve výjimečných případech. Pacient byl podporován, aby „špatný trip“ viděl jako pozitivní manifestaci signalizující vynořování se zážitků, které byly pro jeho léčbu nezbytné. Pacient byl pobízen, aby akceptoval své pocity bez ohledu na to, jaké byly, a byla mu poskytována medicínská péče při získávání lepšího vhledu do situací a následně pak byl veden k lepšímu přizpůsobení a odstranění problému.

Je jasné, že existuje zásadní rozdíl mezi touto metodou využívající halucinogenů a únikem do psychedelického úletu v nesupervidovaném a nemedicínském sezení. LSD hraje jen neutrální roli. Odpovědnost vždy leží jen na lidech a důvodech, proč byla příslušná látka použita.

Do dnešního dne neexistuje lepší, rychlejší a efektivnější metoda proniknutí do hlubin lidského nevědomí a vynesení dávno zapomenutých, psychiku narušujících událostí na povrch.

Jsem přesvědčen, že ať už bude cena za to, že se lidé dozvědí o skutečných vědeckých faktech ve vazbě k halucinogenům, jakákoli, vždy se takto vynaložené prostředky vyplatí. Jedině tak budeme znovu schopni správně vnímat tyto neocenitelné léky jako kvalitní medicínské prostředky.

LSD – léčebný prostředek v psychoterapii

Model patogenní konfrontace (MPK)

Hlavním cílem všech forem psychiatrických disciplín – bez ohledu na to, jak odlišné mají přístupy a z jak odlišných teorií vycházejí – je změnit nevyrovnané chování v mnohem realističtější a funkční způsoby. Jinými slovy – *uplatnit léčbu*.

Podle naprosté většiny stávajících autorů je neurotické chování primárně způsobeno špatným naprogramováním. To zahrnuje jedince, skupinu, subkulturu či celou společnost. Z psychoanalytického hlediska má špatné programování vazbu na archaické objekty: *narušený nevědomý obraz našeho primárního objektu lásky či nenávisti, například sebe sama*. Stupeň našeho odklonu od objektivní reality je v přímé vazbě na stupeň fixace na tento archaický objekt. Čím více máme narušen obraz sebe sama, tím větší je náš odklon od „reality“.

Podle behavioristů a modernější „kybernetické“ školy, jak ji představuje dr. John Lilly⁴, tento „archaický objekt“ může být vysvětlován jako „fixovaný vzor chování“ získaný v průběhu našeho vývoje. Vědci, kteří pracují s počítači, zavedli termín GIGO (Garbage in, Garbage out – Odpad dovnitř a ven). Pokud jde o špatné naprogramování, počítač nepracuje správně a my ho musíme přeprogramovat. Lidské bytosti pracují na stejném principu. Změnit takové naprogramování znamená využít různorodé možnosti, včetně psychotropních látek a sociální psychoterapie. Podle tohoto konceptu spočívá rozdíl mezi zdravým a narušeným

⁴ John Lilly (1915–2001) – americký vědec známý svými experimenty s delfíny a jejich inteligencí.

jedincem v rozsahu a intenzitě jejich fixace na archaické špatné naprogramování. Všechny jednotlivé či kolektivní tragédie psychogenní povahy lze odvodit od „stínů minulosti“.

Řeceno zjednodušeně – lidské bytosti se učí neurotické chování v průběhu jejich počátečního sociálního výcviku. Pokud se je mají odnaučit, musíme se vrátit na samotný začátek.

Jsem přesvědčen, že hlavní funkce psychoterapie spočívá v opakování socializace jedince – s tím, že se vytvářejí nové vtisky v mnohem příznivější atmosféře terapeutického vztahu mezi pacientem a terapeutem. Srdcem psychoterapie je pacientova konfrontace s minulými zážitky, které vyvolaly tu kterou poruchu.

Před mnoha lety přišel dr. F. M. Alexander s myšlenkou „korektivního zážitku“ a považoval jej za základ dynamické psychiatrie. Vystavoval pacienty traumatickým zážitkům, které mohly vést k pacientovým problémům v minulosti. Protože se takové prvky objevily v atmosféře terapeutického prostředí, měl pacient příležitost si uvědomit, že jeho nevědomé předpoklady z minulosti vyvolané zkušenostmi byly nesprávné. Například pacient mohl předpokládat, že všichni, s nimiž se v životě potkal, jsou proti němu založeni, protože ho zkušenost z raného dětství naučila *takto vnímat* své okolí. Je zřejmé, že takový postoj nemusí odpovídat realitě, a to, že si pacient tuto skutečnost na základě terapeutovy práce uvědomí, je často doprovázeno hlubokými vhledy a pozitivní emocionální změnou.

Behaviorista Joseph Wolpe pak přišel s myšlenkou „reciproční inhibice úzkosti“. Pomáhal pacientům odnaučit se jejich zkušenosti tím, že snižoval jejich práh citlivosti. Po uvedení pacientů do klidného stavu, stavu lehké hypnózy, je podporoval, aby se zbavili nepříjemných symptomů své nemoci; fobií, strachu z výšek, z přecházení ulice apod. Wolpe byl přesvědčen, že příjemná pozitivní povaha lehkého hypnotického spánku a relaxace odstraní úzkosti spojené s fobiemi. Jednotlivá sezení se opakovala tak dlouho, než se pacient fobií zbavil.

Popis takového postupu byl zaznamenán Arnoldem A. Lazarem v *The Treatment of Chronic Frigidity by Systematic Desensitization* (Léčba chronické frigidity snížením citlivosti). Studie líčí případ pacientky Agnes, která nebyla schopna prožít rozkoš při sexuálním styku. Terapeutická

léčba začala vytvořením seznamu sexuálního chování, které u pacientky vyvolávalo stres a úzkost, ať již to byl manželův požadavek, aby mu nahá seděla na klíně (považovala tento okamžik za nejvíce stresující), nebo laskání při tanci, kdy byli oba oblečení.

Pacientka byla uvedena do lehkého hypnotického stavu, aby byla uvolněná a bylo pro ni obtížné cítit strach a úzkost. Pak ji požádali, aby popisovala tyto nepříjemné situace, postupně od těch nejméně stresujících až k těm zcela stresujícím. Udržovali ji ve stadiu hluboké relaxace a postupně začali eliminovat její neurotickou senzitivitu. Po čtyřech sezeních si pacientka začala vybavovat, jak ji manžel ve tmě laská zadek a stehna, již bez známk úzkosti. Po roční léčbě při třech sezeních týdně byla pacientka schopna psychologicky zvládnout i tu nejsložitější problémovou situaci; milovat se sezením na klíně manžela nahá.

K tomuto typu terapie je však několik výhrad. Manžel se musel po celou dobu léčby (jednoho roku) vyvarovat jakýchkoli sexuálních aktivit, aby snižování prahu citlivosti nepřišlo vníveč. Doba léčby byla nepřiměřeně dlouhá.

Oba předcházející koncepty – „korektivní zážitek“ a „reciproční inhibice úzkosti“ – vlastně stimulují výsledky sociálního učení na základě našich minulých zážitků. Z tohoto pohledu je terapeutický přístup, který jsem navrhl já, vlastně sjednocením Alexandrova „korektivního zážitku“ a Wolpeho „reciproční inhibice úzkosti“, *doplňný změněnými stavy vědomí vyvolanými použitím halucinogenů.*

Schopnost halucinogenů indukovat dočasné stavy snění – tedy jiné stavy vědomí – společně se simultánním objektivním sebehodnocením a udržováním komunikace s terapeutem, otvírá cestu k mnoha dalším a zásadním výhodám. Terapeut tak získá prvotní zážitek z první ruky, má možnost pochopit svět duševně nemocného pacienta, a obecně lze říci, že se otevírá cesta k výzkumu mnoha vnitřních psychických procesů, jako je symbolika snů, interpersonální procesy, psychosomatika, hodnotové systémy, transcendentální a filozofické teorie atd. Ve zkratce, tato metoda prezentuje cestu ke klíčovým proměnným pro všechny druhy psychoterapie, zvláště pro ty, které jsou zahrnovány do dynamických forem. Objev modelové *psychózy prostřednictvím halucinogenů* nám dává přístup k experimentálnímu neurochemickému zkoumání duševních nemocí.

Toto je pouze náhled elektronické knihy. Zakoupení její plné verze je možné v elektronickém obchodě společnosti eReading.